

[มุ ม ตี ล ปะ]

สมพร แต้มประสิทธิ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตรกรรม

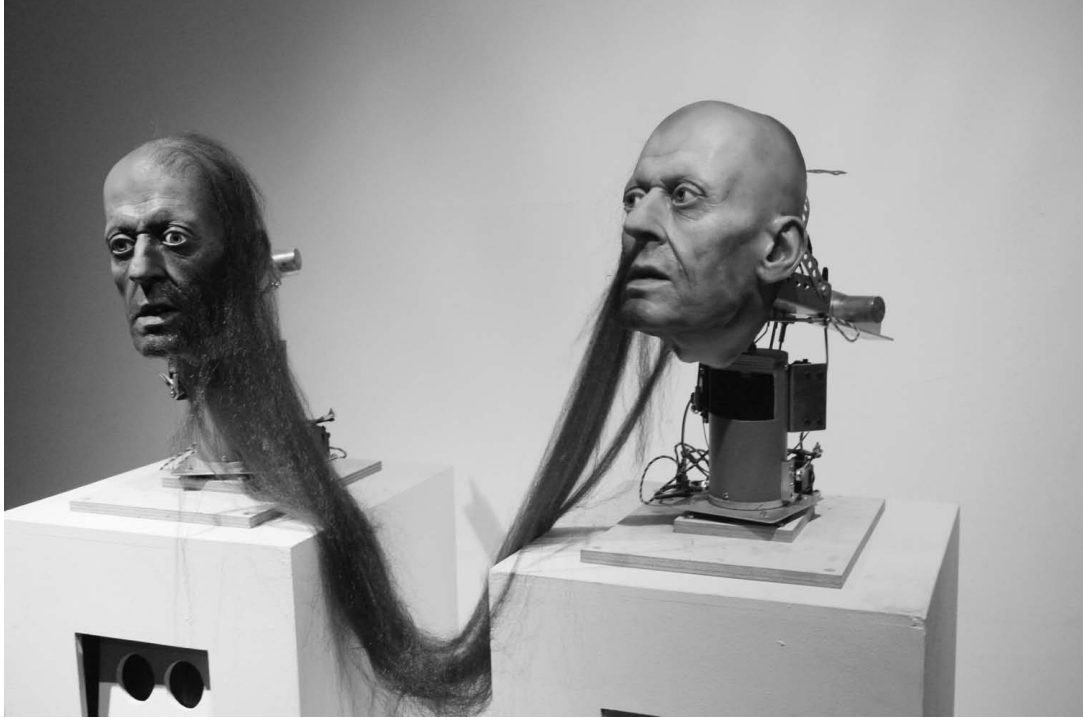
วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ภาพสะท้อนจาก เวนิส เบียนนาเล่ ครั้งที่ 54

ในช่วงที่ผ่านมา ผมได้มีโอกาสได้ไปชมนิทรรศการศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ (La Beinnale di Venezia) โดยการสนับสนุนจากกองทุนชุมพล พรประภา โดยมีคณาจารย์และนักศึกษาจาก 4 มหาวิทยาลัย รวมจำนวน 16 คน เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ด้วย

ผลงานของ Jennifer Allora และ Guillermo Calzadilla ศิลปินชาวอเมริกัน

ผลงานของ Nathaniel Mellors ศิลปินชาวอังกฤษ

นิทรรศการศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ (La Beinnale di Venezia) จัดขึ้น ณ เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี เป็นงานแสดงศิลปะที่เป็นที่ยอมรับจากผู้คนในวงการศิลปะร่วมสมัยทั่วโลกว่าเป็นมหกรรมศิลปะที่มีความสำคัญ มีชื่อเสียง และอายุยืนยาวมากที่สุดในโลก โดยเริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2438 กำหนดจัดเป็นประจำในทุกๆ 2 ปี และมีระยะเวลาในการจัดงานครั้งละ 6 เดือน ซึ่งในทุกๆ ครั้งที่มีการจัดงานจะได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมงานทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปีนี้ จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 54 ภายในหัวข้อ ILLUMInations

สำหรับประเทศไทย ความสัมพันธ์ในงาน เวนิส เบียนนาเล่ เริ่มต้นขึ้นในปี 2440 ซึ่งเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า

อยู่หัวทรงเสด็จประพาสยุโรป โดยเสด็จเยือนประเทศอิตาลีเป็นประเทศแรก และทรงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรมหกรรมศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 2 และหลังจากนั้น ในปี พ.ศ.2449-2450 พระองค์ได้ทรงเสด็จประพาสยุโรปเป็นครั้งที่ 2 และได้เสด็จทอดพระเนตรมหกรรมศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ อีกครั้ง และทรงได้ทอดพระเนตรผลงานของจิตรกรชาวอิตาลีเยนกาลิเลโอ คินี (Galileo Chini) จึงโปรดให้มีการติดต่อให้คินีเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อตกแต่งจิตรกรรมฝาผนังและเพดานในพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของการเปิดรับศิลปะของตระกูลช่างอิตาลีสู่ประเทศไทย และสำหรับในปีนี้ ศิลปินไทยที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทน

ของประเทศไทยเข้าร่วมแสดงผลงานได้แก่ นายนาวิณ ลาวัลย์ชัยกุล ศิลปินรางวัลศิลปาธร สาขาศิลปะทัศนศิลป์ ในผลงานชุด “Paradiso di navin”

ผมใช้เวลาในการชมนิทรรศการสองวันเต็ม ได้เห็นความคิดและกระบวนการทางศิลปะที่แปลกใหม่ และตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างมาก ซึ่งในจำนวนงานทั้งหมดมีอยู่ 2 ชิ้นที่ให้ความรู้สึกและความแปลกใหม่ในสายตาของผม อีกทั้งมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบันด้วย

ชิ้นแรก เป็นผลงานของ Jennifer Allora และ Guillermo Calzadilla เป็นตัวแทนของศิลปินชาวอเมริกัน โดยนำเอาเรื่องกีฬามาผสมผสานกับเรื่องราวการเมือง ศิลปินได้นำรถถังที่ผ่านการใช้งานแล้ว มาวางยี่ห้อพลิกขึ้น และให้รถวิ่งอยู่กับที่ โดยมีลู่วิ่งออกกำลังกายเชื่อมต่ออยู่ด้านบน เมื่อนักกีฬาขึ้นไปวิ่ง เครื่องจะทำงานพร้อมกันระหว่างลู่วิ่ง และรถถัง ซึ่งนักกีฬาที่ขึ้นไปวิ่งนั้น เป็นนักกีฬาระดับทีมชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา และใส่ชุดกีฬาประจำชาติอเมริกาด้วย

ความน่าสนใจของผลงานชิ้นนี้ ได้นำเรื่องของความจริงทั้งที่เป็นอดีตและปัจจุบันมาเชื่อมโยงกัน โดยใช้สื่อทั้งรูป เสียง คนจริง และลักษณะประติมากรรมผสมการแสดงมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เสียงของรถถังที่ตั้งสนั่นหวั่นไหว ซึ่งเกิดจากการเสียดสีกันของเหล็กและเครื่องจักรกล ทำให้รู้สึกถึงกำลังและอำนาจของการทำลายล้างของรถถังในสถานะสงคราม แต่ภาพที่แสดงให้เห็นนั้นกลับแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นั่นคือ ภาพที่สื่อให้เห็นเสมือนว่ารถถังนั้นหมดพลังและอำนาจ แม้กระทั่งช่วยเหลือตนเองยังไม่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นการทำลายหน้าที่เดิมของวัสดุหรือเครื่องจักร โดยศิลปินกำหนดหน้าที่และบทบาทใหม่ให้มา

เป็นส่วนหนึ่งของวิถีทางศิลปะ

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลิตอาวุธรายใหญ่ของโลก และมีความล้ำสมัยทางด้านเทคโนโลยีทางการทหาร และในสภาวะสังคมอเมริกัน ณ ปัจจุบัน ก็มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีผู้คนตกงานเป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าบทบาทและหน้าที่หลายอย่างได้เปลี่ยนไป ผลงานของศิลปินชิ้นนี้ จึงเป็นหนึ่งในภาพสะท้อนให้กลับไปมองอดีตที่มีผลทั้งทางบวกและลบ ซึ่งการได้มาซึ่งชัยชนะหรือความเป็นวีรบุรุษนั้น ย่อมต้องมีการสูญเสีย และมีผู้เสียสละเป็นจำนวนมาก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเยาวชน ผมจำได้ว่า มีสำนวนหนึ่งเมื่อหลายปีมาแล้วที่ประเทศไทยได้ใช้เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล นั่นก็คือ “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งถือเป็นผลงานสำคัญของรัฐบาลในช่วงที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ามาบริหารประเทศ ถ้าการค้ำนั้นส่งผลและให้ความสุขแก่ผู้คน ไม่สร้างผลกระทบทางลบกับประเทศชาติ และบ้านเมืองนั้น ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี และควรส่งเสริม

ผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่ผมให้ความสนใจเป็นพิเศษนั้น เป็นของ Nathaniel Mellors ศิลปินชาวอังกฤษ ซึ่งได้ใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอผลงาน โดยให้ทำหน้าที่เป็นสื่อในการแสดงออก และเป็นตัวแทนสะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ ออกมา โดยการสร้างหุ่นหน้ากากใบหน้าคน 2 ชิ้น ซึ่งทำด้วยยางที่หล่อจากคนจริง และมีเครื่องกลอยู่ด้านหลังคอยทำหน้าที่ควบคุมกิริยาท่าทางของใบหน้า และทำให้ปากขยับเคลื่อนไหวไปมา พร้อมมีเสียงพูดที่ออกมาจากลำโพงที่อยู่ด้านหลังของผลงาน

ศิลปินได้นำแรงบันดาลใจมาจากการติดตามข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับนักการ

เมือง ซึ่งเขาเห็นว่า การแสดงออกและพฤติกรรม
ของนักการเมืองนั้นไม่น่าเชื่อถือ พุดจาเคลือบ
แคลงไปด้วยผลประโยชน์ ไม่จริงใจ ชอบการ
สร้างภาพ และแสดงความปลอมประโลมโดยให้
ความหวัง ทั้งๆ ที่ผู้พูดรู้ดีว่าเป็นการกระทำที่ไม่
ถูกต้อง แต่ยังปลอมประโลมตัวเองว่าถูกต้องแล้ว
ทำดีแล้ว

ลักษณะเหล่านี้ได้ถ่ายทอดผ่านการสนทนา
ที่ไม่ปะติดปะต่อของหุ่นหน้ากากสองตัวนี้ ซึ่ง
เรื่องราวในการสนทนานั้นไม่ค่อยมีความชัดเจน
และไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมของ
นักการเมืองในรูปแบบที่ศิลปินได้กล่าวไว้ว่า
“ลักษณะการออกเสียงที่ไม่ปะติดปะต่อกับการ
พูด เป็นเสมือนภาพสะท้อนของนักการเมือง ซึ่ง
เป็นกระแสวัฒนธรรมหลักทางโทรทัศน์”

ในการชมนิทรรศการศิลปะนานาชาติ เวนิส
เบียนนาเลในครั้งนี้ได้สร้างความรู้ ความเข้าใจ
ทางศิลปะ และสร้างความประทับใจได้เป็นอย่างมาก
อีกทั้ง บางชิ้นงานก็ได้ทิ้งประเด็นบางอย่าง
ให้เราได้กลับไปคิดและทบทวนเพื่อการดำรง
ชีวิตที่ดีมีสติทั้งต่อตนเอง และสังคมต่อไป ดังคำ
กล่าวของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ที่กล่าว
ไว้ว่า “ความมุ่งหมายของศิลปะ มีไว้เพื่อให้เป็น
ที่ยืนดี และขัดเกลาความคิด และจิตใจให้ผ่องใส
ยิ่งขึ้น” (๕)

เอกสารอ้างอิง

Marsilio Editori. (2011). ILLUMINATIONS,
Biennale Arte 2011, Venice, Italy
ปัจฉิมบรรณ. (2554). เอกสารทางวิชาการ
เผยแพร่ผลงานวิจัย. 15 กันยายน
2554, กรุงเทพฯ: จัสพรีนท์.